

МЛАДИ ДИГИТАЛНИ ЛИДЕРИ:

Обучителна програма за България 2019

Съдържание

Какво представлява проектът „Млади дигитални лидери“?	стр. 3
Кратко представяне на обучителната програма по проекта ?	стр. 3 - 8
Основни понятия	стр. 9-14

План на Сесия 1 —

Въвеждащо упражнение: "фалшивата новина"	стр. 15-16
„Истина или измислица"	стр. 17
„Каква е новината?"	стр. 18
Проверявайте източниците си на новини	стр. 19

План на Сесия 2 —

Поемане управлението на училището	стр. 20-22
Стереотипи и предразсъдъци	стр. 23
Упражнение за цялата група	стр. 24

План на Сесия 3 —

Въвеждащо упражнение: Как и защо?	стр. 25-27
Каква е разликата?	стр. 27-29
Внимавай как се изразяваш	стр. 29-30

План на Сесия 4 —

Въвеждащо упражнение: Какво представлява съгласието?	стр. 32-33
Знайте правата си!	стр. 34
Контролирайте как, кога и на кого давате съгласието си	стр. 34
Език на омраза и свобода на словото	стр. 35
Как да реагираме на езика на омразата	стр. 36-37

План на Сесия 5 —

Силата на младежта	стр. 38-39
Бъдете активни!	стр. 40-41
Упражнение за цялата група	стр. 41
Приложения	стр. 42-53

Какво представлява проектът „Млади дигитални лидери“?

Ние от „Института за стратегически диалог“ вярваме, че за да изградим забавни, позитивни и динамични онлайн общности, трябва да обучим младите хора да са активни потребители, а не пасивни наблюдатели. Искаме да дадем на младите хора необходимите умения, които ще им трябват, за да може да правят правилните избори онлайн. Това означава да ги научим да бъдат дигитални лидери, а не само потребители на социалните мрежи – да може да разпознават истинската информация от онази, която цели да ги дезинформира; да може да реагират на езика на омразата и да упражняват ефективно свободата на словото; да си знаят правата в мрежата и да използват съществуващи дигитални инструменти, за да допринесат за положителни промени.

„Млади дигитални лидери“ е европейска програма, разработена от „Института за стратегически диалог“, която цели да овласти младите хора чрез дигитално гражданско образование, настърчавайки критическото мислене и медийната грамотност извън класните стаи, така че те да може да станат истински овластени и отговорни дигитални лидери.

Кратко представяне на обучителната програма по проекта

Обучителната програма „Млади дигитални лидери“ се състои от пет сесии, насочени към младежи на 12-15 години. Следвайки дефиницията на Съвета на Европа за дигиталното гражданство, програмата цели да настърчи учениците да бъдат:

- по-критични спрямо информацията, която черпят от онлайн пространството
- по-ефективни в онлайн комуникациите
- онлайн защитници на своите и правата на другите.

За да постигнем тези цели, сме разработили тази обучителна програма с планове и напътстваия за всяка от петте сесии: Критични потребители, Отговорни граждани, Ефективни комуникатори, Правни експерти и Дигитални лидери.

Чрез тези сесии учениците ще повишат знанията си за основни дигитални понятия, уменията си да идентифицират потенциално вредно съдържание в мрежата, ще развият поведение на отговорни граждани, които да знаят как да реагират в мрежата, както и нагласи и желание да играят позитивна роля в своите онлайн общности.

Сесиите може да бъдат адаптирани от обучителите, като представляват сбор от забавни и включващи упражнения, чрез които младежите научават за дигиталното гражданство и онлайн лидерство. Тази учебна програма, заедно с PPT Презентацията и Наръчника на фасилитатора предоставят цялата информация и насоки, необходими за провеждане на обучението.

По време на сесиите на учениците ще бъдат зададени 4 ключови въпроса, като всеки следващ е свързан с предходния. Отговорите ще служат за основа на последната сесия, в която учениците ще имат възможност да създадат свои дигитални кампании или да допринесат за вече съществуващи такива в отговор на важен социален, политически или културен въпрос, който ги интересува.

Моля вижте Приложение 1.3 –Ключови въпроси

Млади дигитални лидери

Обучителна програма

Сесия 1 Критични потребители:

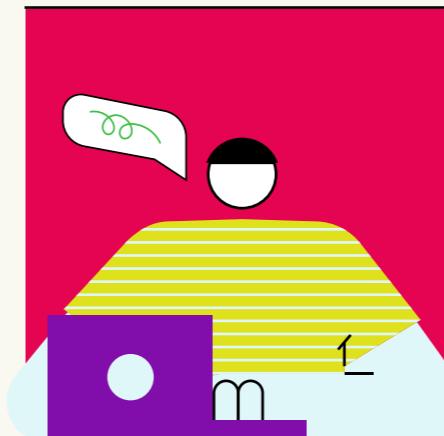
Целта на Сесия 1 е да се обърне внимание на съвременните предизвикателства, свързани с консумацията на медийно съдържание и употребата на социални медии. Това включва разбирането на основни термини като фалшиви новини, ехостаи и филтърни балони. Учениците ще бъдат обучени да разберат защо съществуват фалшивите новини, как да ги разпознават и как да им отвръщат чрез положителни послания и реакции. Сесията ще ги запознае със съществуването на ехостаи и филтърни балони, които влияят на онлайн поведението им. Ще бъдат също така настърчени да търсят повече от един източник на дадена информация за по-обективно възприемане на различните гледни точки по темата. Сесията цели още да настърчи учениците да бъдат критични потребители на онлайн съдържанието и да допринасят за положителни нагласи в мрежата, като защитават своите права и правата и благодеянието на общностите, в които живеят.

Сесия 2, Отговорни граждани:

Сесия 2 цели да запознае учениците със стереотипите, защо съществуват те и как влияят върху отделните индивиди и обществото като цяло.

След като разберат за стереотипите, учениците ще научат как стереотипизирането води до изграждането на предразсъдъци спрямо определени общности, често представени чрез начина на мислене „ние и те“. Сесията цели да представи на учениците как тези стереотипи и предразсъдъци може да се използват и да манипулират от различни ключови фигури-от медии и политически партии до приятели и семейство, за да се прокара дадена идея или политика. Освен това сесията цели да настърчи учениците да търсят начини как те може да реагират на такива манипулации чрез онлайн техники, настърчаващи положителното възприемане и емпатията към стереотипизирани маргинализирани групи.

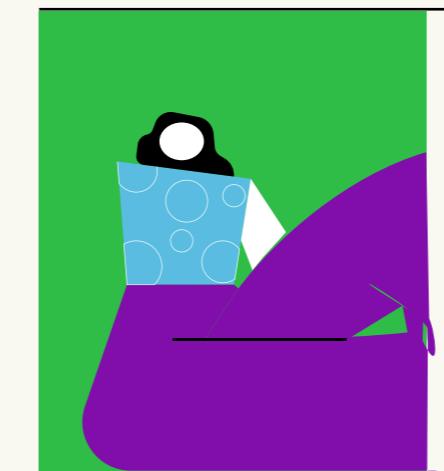
Сесия 3, Ефективни комуникатори:

Сесия 3 учи младите хора как да предават факти, мнения или съобщения, като правят разлика между онлайн и офлайн комуникацията и различните аудитории. По време на тази сесия се обръща внимание на значимостта на добрите комуникационни умения като използването на правилен тон и език на говорене и умението да изслушаш другия. Учениците ще бъдат приканени да планират идеи как ефективно и с уважителен тон да представят чувствата си по основните теми, които са споделили като важни за тях в Ключов въпрос 2. За да постигнат това, на учениците ще бъдат представени вдъхновяващи примери за това как млади хора са успели да предадат своите послания на различни онлайн аудитории, използвайки различни онлайн и офлайн инструменти.

Сесия 4, Правни експерти:

Сесия 4 запознава учениците с основните им права и отговорности в дигиталния свят. Сесията засяга най-напред правото на младежите на защита на личната им информация онлайн и как тази информация може да се използва от други хора, както и отговорността им да използват чуждо съдържание и информация по отговорен и уважителен начин. След това сесията продължава да разглежда правото на сигурност и свобода на младите хора, което включва разясняването на разликата между свобода на словото и език на омраза, като им се дават полезни съвети, знания и умения как да реагират на онлайн език на омраза и нападки.

Сесия 5, Дигитални лидери:

Сесия 5 учи учениците как младите хора може да изиграят положителна роля в онлайн комуникацията и да бъдат активни онлайн граждани. Учениците ще анализират примерни онлайн кампании, в които млади хора са използвали дигитални инструменти, за да допринесат за положителни промени по даден казус. След това те сами ще имат възможността да изработят онлайн кампания в отговор на предизвикателствата в Ключов въпрос 3, като работят по двойки или в групи, разработвайки стратегия за онлайн кампания, която ще може да доразвият след приключване на сесията.

План на обучителната програма „Млади дигитални лидери“

Сесия 1 — Критични потребители 1 час

Обучителна цел:

Идентифициране и положителни реакции на фалшиви новини, ехо стаи и филтърни балони.

Резултати от ученето:

Учениците ще могат да:

- Обясняват какво представляват фалшивите новини, ехо стаите и филтърните балони;
- Сверяват информацията си в различни източници;
- Разберат значимостта от това да проверяват информацията в различни източници;
- Балансират медийното си потребление с дигиталното си благосъстояние;
- Станат проактивни модели за подражание в своите онлайн общности като споделят позитивно и достоверно съдържание.

Сесия 2 — Отговорни граждани 45 мин.

Обучителна цел:

Разбиране какво представляват стереотипите и предразсъдъците и как може да се разчупват тези стереотипи чрез положителни онлайн примери и послания

Резултати от ученето:

Учениците ще могат да:

- обясняват какво представляват стереотипите и последиците от тях;
- обясняват как целенасоченото стереотипизирано съдържание може да влияе и манипулира хората в онлайн пространството;
- се борят със стереотипите и предразсъдъците;
- споделят положителни ролеви модели с другите в онлайн пространството.

Сесия 3 — Ефективни комуникатори 1 час

Обучителна цел:

Осъзнаване как да провеждат ефективна онлайн комуникация с различни аудитории и да са наясно с влиянието на тона и езика, който използват.

Резултати от ученето:

- Учениците ще могат да:
правят разликата между онлайн и офлайн комуникацията;
разбират въздействието на езика, който ползват, върху различните аудитории, когато поставят онлайн;
- допринасят за уважителния и конструктивен диалог в онлайн пространството;
- вземат предвид чувствата на другите, когато взаимодействват в онлайн пространството;
- демонстрират готовност да изслушват и други гледни точки, споделени в онлайн пространството.

Сесия 4 — Правни експерти 1 час

Обучителна цел:

Познаване на собствените си права като дигитални граждани.

Резултати от ученето:

- Учениците ще могат да:
обясняват различните форми на съгласие;
- демонстрират разбиране относно своите права и как може да ги защитават в мрежата;
- осъзнават правото си да не бъдат обиждани онлайн;
- правят разлика между свобода на словото и език на омраза;
- ефективно да отговорят на езика на омразата и на обидно съдържание в мрежата.

Сесия 5 — Дигитални лидери 1 часа

Обучителна цел:

Осъзнаване как може положително да използват правото си на свобода на словото, за да изразят своите позиции по дадена тема.

Резултати от ученето:

- Учениците ще могат да:
изразяват ефективно правото си на свобода на словото онлайн;
- осъзнават отговорността си да насърчават положителни кампании и онлайн поведение;
- защитават своето и благосъстоянието на другите в мрежата;
- използват дигитални инструменти за гражданско активизиране.

Основни понятия

Фалшиви новини —

Дефиниция за фасилитаторите

Фалшивите новини, или фалшивото съдържание, представляват статии или постове, които изглеждат като истински, но представляват целенасочена дезинформираност с цел да привлекат зрителски интерес, да въздействат или подвеждат хората.

Тези, които създават фалшиви новини, може да са мотивирани от финансови подбуди (приходи от реклами около сензационни новини), от политически цели (желание да внушат мнения за или против определена група, партия или кандидат) или от лични мотиви (желание да разпространяват лошотия).

Статиите с фалшиви новини изглеждат като истински, често с облика на основни новинарски източници. Те може да се появят като постове в социалните мрежи, но най-често са като уебстраници, споделяни из социалните мрежи. Те се споделят в различни форми или от различни акаунти, което прави по-трудно различаването на истинските истории от фалшивите.

Отрицателното въздействие на фалшивите новини може да е много голямо. Те може да доведат до намаляване доверието в институции, да насърчат разделението и конфликтите между различни групи и да намалят общественото доверие като цяло.

Дефиниция за учениците

Фалшивите новини, или фалшивото съдържание, представляват статии или постове, които изглеждат като истински, но представляват целенасочена дезинформираност с цел да привлекат зрителски интерес, да въздействат или подвеждат хората.

Основни понятия

Ехо стаи —

Дефиниция за фасилитаторите

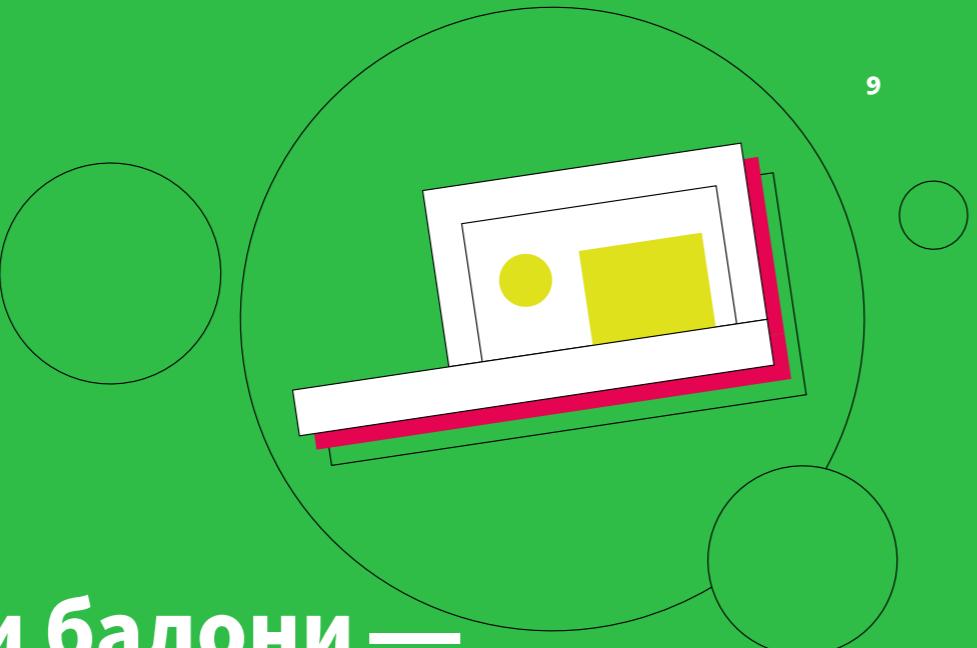
Ехо стаите са социални пространства, в които идеи, мнения и вярвания се подсилват чрез повторение в затворена група. В ехо стаите не може да се чутат различни мнения-те остават неизказани или премахнати.

Повечето хора са се сблъсквали с ехо стаите, които може да са навсякъде-от дискусиите по новинарските сайтове до дискусиите между връстници в социалните мрежи.

Ехо стаите са удобни, защото е по-лесно да се съгласяваш с хората в дискусията, отколкото да спориш с тях. Но те могат да бъдат и опасни, тъй като може да водят до засилване на социалното разделение или на политическата поляризация, като намаляват възможността да се общувате с хора, които не са съгласни с Вас или с хора от различни общности и среди. Ехо стаите може да намалят разбирането на чуждото мнение или проявяването на търпимост и разбиране към онези, които имат различни мнения, възгледи и вярвания.

Дефиниция за учениците

Ехо стаите са социални пространства, в които идеи, мнения и вярвания се подсилват чрез повторение в затворена група. В ехо стаите не може да се чутат различни мнения-те остават неизказани или премахнати.

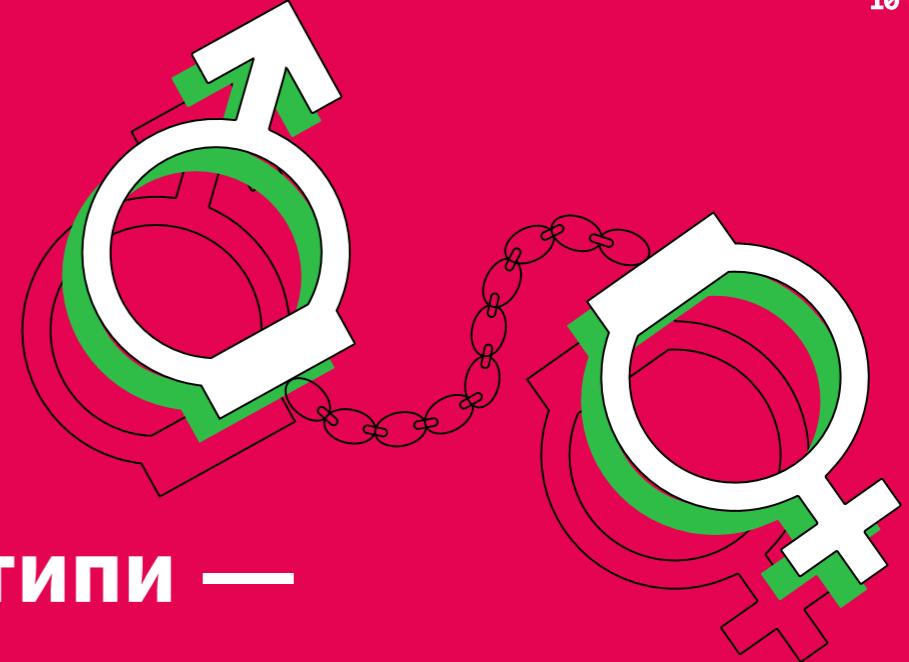
Основни понятия

Филтърни балони —

Дефиниция за фасилитаторите

Филтър балоните са резултат от персонализираното ни търсене в мрежата и от подбора на източници на новини и информация. Те може да са полезни, насочвайки Ви към съдържанието, което търсите, но може и да са вредни, като Ви ограничават достъпа до информация, която се различава от основната Ви гледна точка.

Това води до изолиране на потребителите в политически, социални и идеологически балони – феномен, подобен на ехо стаите. Те могат да настроят хората към екстремни решения и позиции и да намалят толерантността и разбирането им към всички, които мислят различно от тях.

Основни понятия

Стереотипи —

Дефиниция за фасилитаторите

Стереотипизирането е налице, когато хората използват генерализации и обобщаващи характеристики, за да описват определена група от обществото. Стереотипите са генерализирана форма за вярванията ни за определени групи, тъй като хората смятат, че характеристиките на даден човек са верни за всички останали хора, които споделят сходни идентифициращи характеристики като раса, религия, пол, социален статус или сексуална ориентация.

Когато стереотипизираме хората, ние ограничаваме тяхната индивидуалност и техните качества до определен списък с характеристики, които ги правят по-лесни за вписване в дадена категория. Това води до негативни последици като погрешни съващания и разбирания за стереотипизираните хора или групи, както и нежеланието на хората да се идентифицират с тях или пък да търсят сходни черти поради едностренно представения им образ.

Дефиниция за учениците

Филтър балоните са резултат от персонализираното ни търсене в мрежата и от подбора на източници на новини и информация. Те може да са полезни, насочвайки Ви към съдържанието, което търсите, но може и да са вредни, като ограничават достъпа Ви до информация, която се различава от основната Ви гледна точка.

Дефиниция за учениците

Стереотипите са неверни и неточни предубеждения спрямо определени индивиди или групи, базирани на определена характеристика, която те притежават.

Основни понятия

Предразсъдъци —

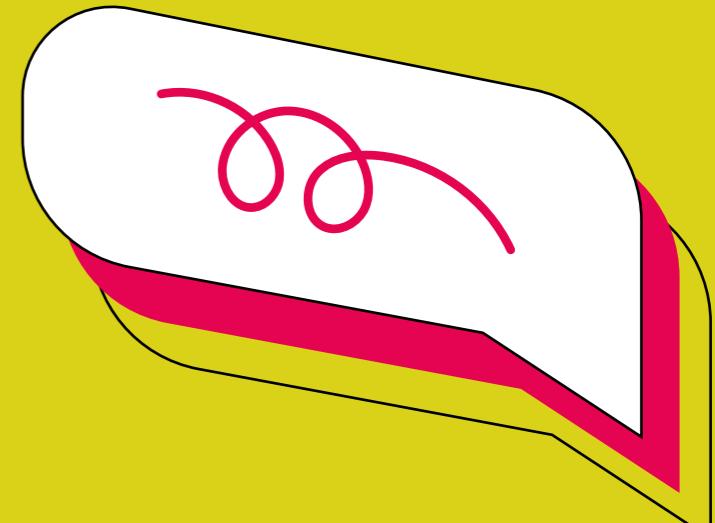
Дефиниция за фасилитаторите

Една от най-пагубните последици от използването на стереотипи е, че те може да доведат до формирането на предразсъдъци към определени хора или групи. Предразсъдъците представляват необосновано, предубедено отношение към определен човек или група, основаващо се на стереотипи, а не на факти и опит. Когато изказваме предразсъдъци към другите хора, които считаме, че принадлежат към определени групи, ние развиваме начин на мислене, известен като „ние и те“ начин на мислене.

Предразсъдъците може да са основани на различни признания – раса, религия, етническа група, социален статус, пол или сексуална ориентация. Нашите предразсъдъци може да бъдат засилени, когато ние се възприемаме като част от положително представяната „вътрешна група“, изградена от хора, които споделят сходни характеристики и вярвания. Предразсъдъците се използват и манипулират от медиите, политиците, екстремистите и дори от нашите приятели и семейство за постигането на различни политически или социални цели. Манипулирането на хората в обществото има отрицателно въздействие върху обединението на общността и води до поляризация и разделение в обществото.

Дефиниция за учениците

Предразсъдъците представляват отрицателната ни преценка за даден индивид или група въз основа на стереотип, който имаме спрямо тях. Ние често изграждаме предубедено мнение, без да сме имали възможността да проверим истинността на дадени твърдения относно определени индивиди и групи от обществото.

Основни понятия

Ефективна комуникация —

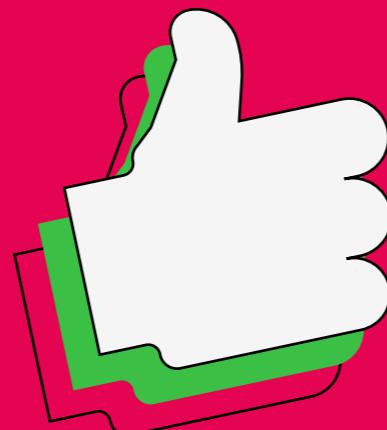
Дефиниция за фасилитаторите

Ефективната комуникация онлайн се осъществява, когато съобщението от даден човек се предава, получава и разбира успешно от целевата аудитория. За да може ефективно да предаде съобщението си, даден човек трябва да може добре да изкаже своята гледна точка, вземайки предвид различната публика, която ще получи съобщението, като съобрази тона и езика, който използва, и се стреми да създаде положителни и конструктивни нагласи, демонстрирайки същевременно и готовност да изслуша/разгледа отговори на своето съобщение.

Широкото разпространение на технологиите предоставя богат набор от възможности за комуникация, които намаляват контакта „лице в лице“. Въпреки че напредналите технологии имат много предимства, те допринасят за дистанциране на хората от последиците на това, което казват/споделят в мрежата, и така крият риска от възможността да се обиждат и уронват престижа на хора, за които се правят неуместни коментари. Част от ефективната комуникация се състои именно в пренасяне нормите на поведение и отношение към другите, които спазваме при общуването онлайн, и в дигиталния свят.

Дефиниция за учениците

Ефективната комуникация се получава, когато съобщението, което някой се опитва да предаде, е получено и разбрано успешно от целевата аудитория. За ефективната комуникация е важен тонът, езикът на изказа и съобразяването с аудиторията, към която е насочена комуникацията. Също така за ефективната онлайн комуникация е важно да се спазват социалните норми на поведение и отношение към другите така, както го правим и при общуването офлайн.

Основни понятия

Онлайн съгласие —

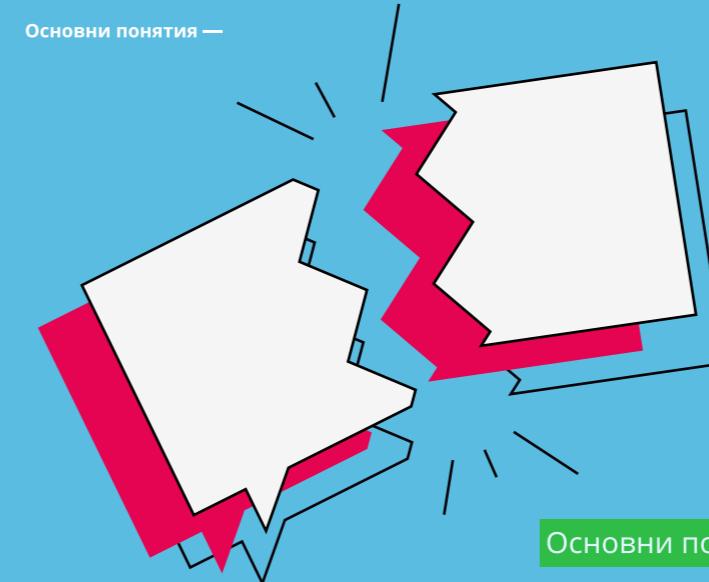
Дефиниция за фасилитаторите

Дигиталният свят позволява на всеки да споделя информация за себе си и за другите в мрежата. Младите хора по целия свят се възползват от тази възможност и споделят снимки, видео и друго мултимедийно съдържание чрез профилите си в социалните мрежи и в различни страници, които поддържат. Но често те правят това, без да осъзнават напълно правото си на защита на личните данни и информация, както и правата си за даване и получаване на съгласие за споделяне на информация и различносъдържание.

Младите хора трябва да бъдат обучени как да правят това, съобразявайки се с насоките на различните социални медии и дигитални приложения, които използват. Това означава, че трябва да имат съгласието на всички в дадена снимка или видео, преди да го споделят в мрежата. Също така младите хора трябва да бъдат овластени да следят и контролират как другите споделят информация или съдържание, което включва и тях. Това включва както даване на разрешение на другите да съхраняват и споделят своя информация и възможност да оттеглят разрешението си в даден момент, така и да може да докладват за съдържание, което е споделено или използвано без тяхно съгласие.

Дефиниция за учениците

Получаването на онлайн съгласие означава, че трябва да искате разрешение от другите за използване на тяхна информация, съдържание, снимки или видео. Също така и вие имате право на защита на личната си информация – ако някой (приятел или социална платформа) иска да споделите своя информация или съдържание и Ви питат за съгласие, Вие имате правото да откажете.

Основни понятия

Език на омраза —

Дефиниция за фасилитаторите

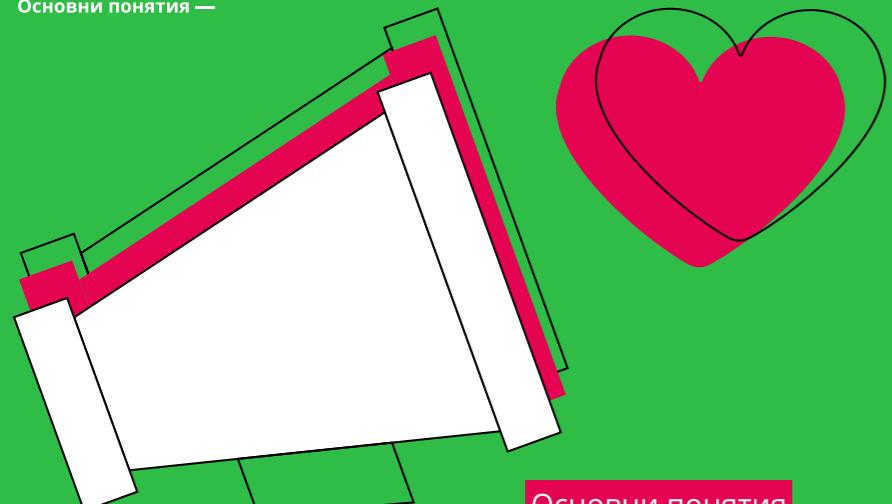
Езикът на омразата представлява реч, изпълнена с атаки, омаловажаване, сплашване, уронване достойнството или предизвикване на агресия и насилие спрямо даден човек или група въз основа на физическото им състояние, външен вид, полова идентичност, раса, религия или вярвания, националност, възраст, социален статус и сексуална ориентация. Онлайн езикът на омразата става все по-голям проблем и рано или късно мнозинството от хората се сблъскват с него.

Много страни имат закони, забраняващи различни прояви на език на омразата. За да може да отговорим на езика на омразата по информиран, отговорен и ефективен начин, е изключително важно младите хора да може правилно да идентифицират езика на омразата, когато се натъкнат на такава проява. С други думи, важно е младите хора да може да разграничават свободата на словото от езика на омразата.

Злонамереното онлайн съдържание може да доведе до разделения в общностите и да тласка отделните индивиди към дискриминация, омраза и насилие. Насърчаването на младите хора да не използват език на омраза, намаляването на зрителския интерес към такива прояви и промотирането на позитивни алтернативи може да изиграят важна роля в прекъсване порочния цикъл на омразата.

Дефиниция за учениците

Език на омраза е всяка форма на речта, която насаждда расова омраза, ксенофобия, анти-семитизъм и други форми на омраза, базирани на нетolerантност.

Основни понятия

Свобода на словото —

Дефиниция за фасилитаторите

Свободата на словото представлява възможността и правото да изразите и споделите Вашите мнения и идеи без страх от отмъщение или цензура. Свободата на словото е изключително важно право, тъй като ни позволява да споделяме идеи, да обсъждаме социални, политически и културни въпроси открито. Свободата на словото е призната като основно човешко право съгласно чл. 19. от Всеобщата декларация за правата на человека и от международното право в защита на човешките права с Международната конвенция за гражданските и политическите права.

Свободата на словото е гарантирана и от чл.39. от Българската Конституция, гласящ:

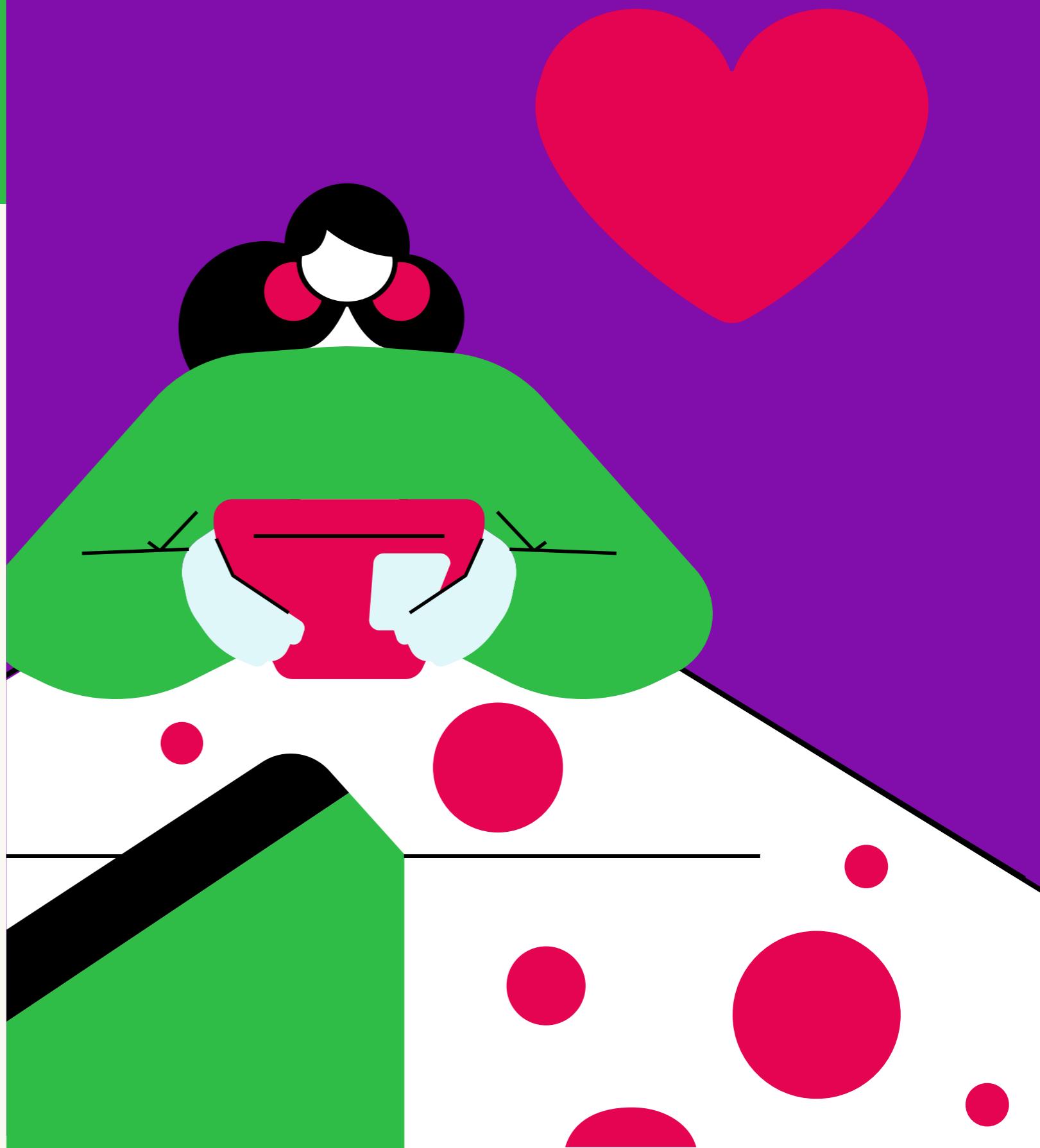
Чл. 39. (1) Всеки има право да изразява мнение и да го разпространява чрез слово - писмено или устно, чрез звук, изображение или по друг начин.

(2) Това право не може да се използва за накърняване на правата и доброто име на другого и за призоваване към насилиствена промяна на конституционно установения ред, към извършване на престъпления, към разпалване на вражда или към насилие над личността.

Дефиниция за учениците

Свободата на словото е правото на всеки човек да може свободно да изказва своето мнение и идеи без цензура, натиск, преследване или наказание от властимащите.

Сесия 1 — Критични потребители Преглед

**Сесия1:
Критични потребители**

Обучителна цел: Идентифициране и положителни реакции на фалшиви новини, ехо стаи и филтърни балони.

Резултати от ученето:
Учениците ще могат да:

- Обясняват какво представляват фалшивите новини, ехо стаите и филтърните балони;
- Сверяват информацията си в различни източници;
- Разберат значимостта от това да проверяват информацията в различни източници;
- Балансират медийното си потребление с дигиталното си благосъстояние
- Станат проактивни модели за подражание в своите онлайн общности, като споделят позитивно и достоверно съдържание.

Упражнение

Време

Ресурси

**Въвеждащо
упражнение:
Открий
фалшивата
новина!**

По двойки учениците споделят за себе си две истини и една лъжа. Партьорът им трябва да открие кое е лъжата и да сподели как са стигнали до това решение.

10 мин

**Истина или
измислица**

В 5 малки групи учениците решават кои са истинските новини, кои фалшивите и кои пристрастните.

20 мин

Приложение 1.1.:

6 заглавия – по 2 от всеки вид(истински, фалшиви и пристрастни)

PPT Презентация

**Каква е
новината?**

В три групи учениците получават информация за събитие от местната общност. Всяка от групите получава различна гледна точка – положително, отрицателно и неутрално отразяване на новината.

20 мин

Приложение 1.2.:

3 балансирани заглавия за Зелената група, 3 положителни заглавия за синята група и 3 заглавия с негативна конотация за червената група

PPT Презентация

**Проверявайте
източника
си на
информация...**

Учениците разбират как функционират филтърните балони в онлайн пространството

10 мин

1 пример с търсене на съдържание, когато са в социалните си профили, и един пример за търсене на съдържание, когато са излезли от профилите си

PPT Презентация

Приложение 1.3:Ключови въпроси

Въвеждащо упражнение: открий фалшивата новина

10 минути —

Това упражнение цели сплотяване на групата и стартиране на първоначална дискусия по темата за фалшивите новини, позволявайки на фасилитаторите да оценят нивото на разбиране на учениците преди началото на сесията.

Помолете учениците да се разделят по двойки и да подгответ три твърдения за себе си, две от които са верни, а едно е лъжа. Кажете на учениците един на друг да си представят твърденията. Идеята на играта е да се познае кои твърдения са верни и кое е лъжа. След като завършат по двойки, изберете няколко ученици, които да споделят в голямата група какво са научили един от друг.

В края на играта съберете учениците заедно за кратка дискусия по темата за фалшивите новини и доверието в медийните източници. Ето някои подсказващи въпроси, които можете да използвате за поддържане на дискусията:

① **Колко трудно Ви бе да отличите истината от лъжата?**

② **Представете си, ако това бе упражнение с новинарски заглавия.
Как бихте различили тогава коя новина е истинска и коя не?**

③ **Къде в онлайн пространството според Вас трябва да може да определите дали хората казват истината или ни лъжат?**

④ **Защо някой би написал фалшива новина, претендирачки, че е истина?**

⑤ **Какво би накарало някого да иска да повярва, че дадена новина е истинска, и да я хареса? Защо някой би я споделял?**

Истина или измислица?

20 минути —

Покажете на учениците дефинициите за балансирани, фактологични и фалшиви новини на Презентацията, за да са наясно с основните термини.

След това разделете учениците в пет групи от по 6 ученици и им раздайте листа с 6-те заглавия, за които трябва да решат кои 2 са истински, кои 2 са фалшиви и кои 2 са пристрастни.

Когато учениците завършат сортирането на заглавията, покажете отговорите на Презентацията или ги прочетете. След това можете да стартирате дискусия за фалшиви новини и за разликата между факт и мнение.

Ето някои въпроси в помощ на дискусията:

- ① *Как решихте кои заглавия са факти, кои фалшиви новини и кои мнения?*
- ② *Каква според Вас е разликата между факт и мнение?*
- ③ *Доколко основавате решението си (дали дадено заглавие е истина, лъжа или мнение) на това как се чувствахте, докато четяхте заглавието?*
- ④ *Какъв език е използван в заглавията, който ги прави повече или по-малко достоверни?*
- ⑤ *Какво бихте могли да направите, за да проверите фактите зад заглавията?*
- ⑥ *Защо хората се опитват да ви накарат да кликнете върху фалшиви истории?*
- ⑦ *Какво може да бъде въздействието на фалшивите новини върху хората и обществото?*
- ⑧ *Какво би могъл някой да направи, за да не допусне фалшивите новини да причинят прекалено много щети на отделни индивиди или групи от обществото?*
- ⑨ *Какви надеждни новинарски източници бихте споделили с другите онлайн?*
- ⑩ *Какви положителни модели на поведение бихте могли да представите за другите онлайн потребители? Това може да са хора, които често споделят достоверна и надеждна информация.*

Каква е новината?

20 минути —

Разделете учениците на три групи с равен брой участници и ги наименувайте „Синя група“, „Зелена група“ и „Червена група“.

Раздайте на всяка от групите заглавията, които са свързани с една история, но представена от различни гледни точки. Зелената група ще получи заглавията с негативен тон, Синята група — заглавията с балансиращ тон и Червената група — заглавията с положителни послания.

Кажете на учениците, че всички заглавия са свързани с една и съща история, но не им казвайте на този етап различните нюанси и аспекти на историята.

Всяка от групите си изчита заглавията, без да обсъжда какво се е случило и дали смятат, че това е добра или лоша новина, тъй като отделните заглавия на групите представят историята от различни гледни точки и всяка от групите всъщност ще има да защити своята гледна точка.

Групата си избира говорител, който трябва да представи накратко своята история пред останалите. Говорителят на Зелената група представя историята с негативните послания (протестите), Синята група — с балансираните послания и становища, а Червената — с положителните становища и ползи.

След като са чули и трите гледни точки, учениците ще трябва да решат кои заглавия са били балансираны новини, кои негативни, противопоставящи се и кои положителни в подкрепа на каузата.

На този етап фасилитаторът подава следните въпроси към учениците:

- ① *Какво би станало, ако получавахме информацията си само от един и същи източници всеки път?*
- ② *Как това влияе върху начина ни на възприемане на определени въпроси и събития?*

След като учениците са имали време да обмислят и отговорят на тези въпроси, фасилитаторът им представя понятието „ехо стая“ на Презентацията. Обсъдете след това с учениците как получаването на информация от различни източници, а не само от източници, които представляват една гледна точка, позволява на хората да имат по-добро разбиране по политически, социални и културни теми. Насърчете учениците да отговорят на следните въпроси по време на дискусията:

- ① ***В какви ехо стаи сте самите Вие?***
- ② ***Къде може да срещнете ехо стаи онлайн?***
- ③ ***Как разбирате, че това са ехо стаи?***
- ④ ***Смятате ли, че ехо стаите са нещо добро, лошо или нито добро, нито лошо?***
- ⑤ ***Какво може да направите, за да излезете от ехо стаите си?***
- ⑥ ***Какво може да направите, за да помогнете на другите да излязат от ехо стаите, в които се намират?***

Проверявайте източниците → си на новини...

10 минути —

След като са обсъдили темата за ехо стаите, фасилитаторът трябва да приканчи учениците да помислят дали източниците им на новини или социалните им платформи им предлагат съдържание, което отразява собствените им възгледи и интереси, и многократно им изпращат статии с подобна информация или съдържание. Подскажете им, когато са търсили нещо в мрежата, например за живота на известна личност или маратонки, които са искали да си купят, дали после, влизайки и в други сайтове и страници, не им ли излизат сходни реклами и истории като тези, за които са извършвали търсене насъкко.

Тук е моментът да им се представи терминът „филтърни балони“ на Презентацията. Добре е да им се даде реален пример, като ги приканите да проверят какви видеа им излизат например в Youtube, когато са си в профила, и какви, когато са се отписали и влизат като нови потребители без история на търсенето.

Ако училището позволява това, учениците може да влязат в социалните си профили и да видят как филтърните балони определят съдържанието, което получават. Учениците без смарт телефони трябва да се групират с някой друг от групата, за да видят как на практика работят филтърните балони. Или, ако в залата има компютри, учениците без смарт телефони може да използват тях за влизане в социалните си медии.

Сесията приключва, като на учениците се предоставят Ключовите въпроси и те трябва да отговорят на Ключов въпрос 1 :

“
**КАК МОЖЕ ДА ИЗЛЕЗЕТЕ ОТ
ЕХО СТАИТЕ СИ?**
”

Сесия 2 — Отговорни граждани Преглед

23

24

Обучителна цел:

Разбиране какво представляват стереотипите и предразсъдъците и как може да се разчупват тези стереотипи чрез положителни онлайн примери и послания.

Резултати от ученето:

Учиците ще могат да:
Обясняват какво представляват стереотипите и последиците от тях;
Обясняват как целенасоченото стереотипизирано съдържание може да влияе и манипулира хората в онлайн пространството;
Се борят с стереотипите и предразсъдъците;
Споделят положителни ролеви модели с другите в онлайн пространството.

Упражнение	Време	Ресурси
Поемане ръководството на училището Учиците се разделят на два отбора, които се състезават кой отбор да бъде избран да ръководи училището, изброявайки причини защо трябва точно те да бъдат избрани.	15 мин	Флипчарт листи и маркери
Стереотипи Фасилитаторът показва на учениците примери за стереотипизиране на определени групи от обществото в медийното пространство.	20 мин	Приложение 2.1.: 6 примера на стереотипи за различни групи Презентацията
Упражнение за цялата група На учениците се показват примери за различни онлайн реакции за разчупване на стереотипите и предразсъдъците. Те анализират примерите и обмислят стъпки как и те може да реагират срещу стереотипите	10 мин	Приложение 2.2: Примери за ефективна онлайн борба със стереотипите и предразсъдъците Флипчарт листи

Част първа

Поемане ръководството на училището

15 минути —

Разделете учениците на две групи на случаен принцип. Например чрез броене 1-2, 1-2. След това приканете всички единици да се оформят в един отбор, а всички двойки в друг и да си измислят име на отбора. Така ще се сплотят екипите, което ще допринесе за усещането на сформиране на „нашата група“ по време на играта.

Представете сценария на учениците, че мистериозно всички учители в училище са изчезнали и само на една група ще бъде позволено да поеме ръководството на училището.

Обяснете, че всеки от отборите трябва да напише на флипчарт лист причините, защо смятат, че трябва те да са избраните да ръководят училището. Предполага се, че има състезателен дух между отборите. Дайте по един флипчарт лист и маркер да запишат своите становища. Отборите имат 5 минути, в които да запишат своите становища като вие обикаляте между групите и ги насърчавате.

Обяснете, че в едно училище са необходими не само учители по всички предмети, но и хора, отговорни за изхранването, финансите, училищното здравеопазване, както и отличен директор и лидер, който да може да взима решения.

Въпроси подпомагащи дискусията:

- ① **Какви умения имате Вие, които те нямат?**
- ② **Кой е по-отговорен и по-добре организиран?**
- ③ **Кой какви уникални качества има в групата Ви?**

В края на петте минути отборите трябва да изльчат по един говорител, който да представи техните идеи в рамките на две минути пред цялата група. Най-добре би било да разположите отборите един срещу друг, за да се получи като състезание, при което едните казват едно становище, а другите отвръщат, като фасилитаторът е по средата. Насърчете групите да открият слабите страни на другия отбор, за да ги научите на критично мислене, но без лични нападки и обиди.

След като и двата отбора представят становищата си, ги накарате този път да изброят причини защо другият отбор не трябва да бъде избран. Отново имат 5 минути.

Въпроси, подпомагащи тази част на упражнението:

- ① **Кой отбор е по-практично ориентиран?**
- ② **Какво прави Вашата група по-специална от другите?**
- ③ **Защо другият отбор не е подходящ за задачата?**

След като двата отбора са готови с причините защо другият отбор не трябва да поема контрола на училището, помолете нов говорител да изложи становищата им пред цялата група за две минути. Позволете на учениците от двата отбора да се включват, ако има какво да добавят или коментират по изложението на противоположния отбор, за да се създаде приятелско напрежение по време на упражнението.

Част първа

Училищно усвояване

15 минути —

След дискусиите и след като определите победителя-отбора, който ще поеме ръководството на училището, проведете кратка обобщителна дискусия в рамките на 5 минути с цялата група. Попитайте ги за груповата динамика и емоциите, които са изпитали по време на упражнението:

- ① **Настроихте ли се по време на упражнението?**
- ② **Наистина ли смятахте, че сте по-добрият отбор?**
- ③ **Ядосахте ли се на начина, по който другият отбор се представяше като по-добър?**
- ④ **Какви емоции изпитахте по време на упражнението?**

Обяснете на учениците, че това, което току-що са разиграли и изпитали, е начинът на мислене „ние и те“, който се е получил след произволно разделяне на групата на две. Принадлежността към група, която си има име и определени умения и характеристики, Ви кара по-силно да се идентифицирате с тази група, да се настроите срещу друга група и да ги стереотипизирате на база на предположенията, които правите за тях. Обърнете внимание на учениците колко силно е това усещане в реалния свят спрямо различни групи, стереотипизирани по пол, раса, етнически произход или социална ориентация.

Покажете на Презентацията дефиницията за стереотипи и обсъдете с учениците въздействието от стереотипизирането на различни групи. Насочете учениците да разберат, че стереотипизирането на отделни индивиди или групи води до формирането на предразсъдъци и в този момент им покажете и дефиницията за предразсъдъци, като дадете примери.

Насърчете учениците да Ви дадат примери за стереотипизиране на различни групи в обществото (извън училище) и ги попитайте за чувствата и усещанията им по време на упражнението, както и за ситуацията с битуващите стереотипи в българското общество и в онлайн пространството..

Стереотипи и предразсъдъци

20 минути —

Като използвате PPT Презентацията, покажете на учениците примерите за стереотипи спрямо различни групи от обществото.

След всеки пример, който показвате, попитайте учениците дали смятат, че картината, която виждат, отразява реално дадената група, засегната или по-скоро базирана на стереотипи и предразсъдъци.

Напомнете на учениците, че стереотипите може да са доста силно оръжие, което се използва от политици, онлайн комуникации и от групи, които целят разделение на обществото. Също така може да споделите, че определени групи използват стереотипите и предразсъдъците, за да обвиняват други групи за социални и политически проблеми.

- ① **Какъв би бил резултатът, ако една по-голяма „вътрешна група“ реши да стереотипизира по-малка „външна група“? Можете ли да дадете примери от местната общност?**
- ② **Мислите ли, че и Вие сте използвали стереотипи спрямо различни хора или групи?**
- ③ **Какви са рисковете от подкрепянето и приемането на стеретопите спрямо отделни хора или групи?**

Върнете се на темата за предразсъдъците и покажете примерите от Презентацията, за да покажете как хората може да бъдат емоционално манипулирани. Задайте на учениците следните въпроси:

- ① **Как разбираете, че дадено съдържание е емоционално манипулативно?**
- ② **Какви методи може да посочите, които се използват за манипулиране на емоциите ни?**
- ③ **Как онлайн медиите използват емоционалната манипуляция за прокарване на стереотипи и предразсъдъци за определени хора или групи?**
- ④ **Какъв ефект може да има емоционалната манипуляция, базирана на стереотипи върху целевите групи?**
- ⑤ **Чували ли сте термина „изкупителна жертва“? Смятате ли, че ние нарочваме „изкупителни жертвии“ в резултат на предразсъдъците, които имаме спрямо дадена група?**

Упражнение за цялата група

10 минути —

Целта на упражнението е двустранна. От една страна, искате да разберете дали учениците са разбрали какво представляват стереотипите, предразсъдъците и емоционалната манипулация. От друга страна, целите да насърчите младежите да се борят със стереотипите и предразсъдъците.

Покажете на учениците примерите за онлайн кампании, които демонстрират как хората се борят със стереотипите, използвайки дигитални инструменти, които ги обединяват около дадена кауза.

Приканете учениците да помислят и споделят те какво биха могли да направят, за да се противопоставят на емоционалните манипулации, стереотипите и предразсъдъците в онлайн пространството.

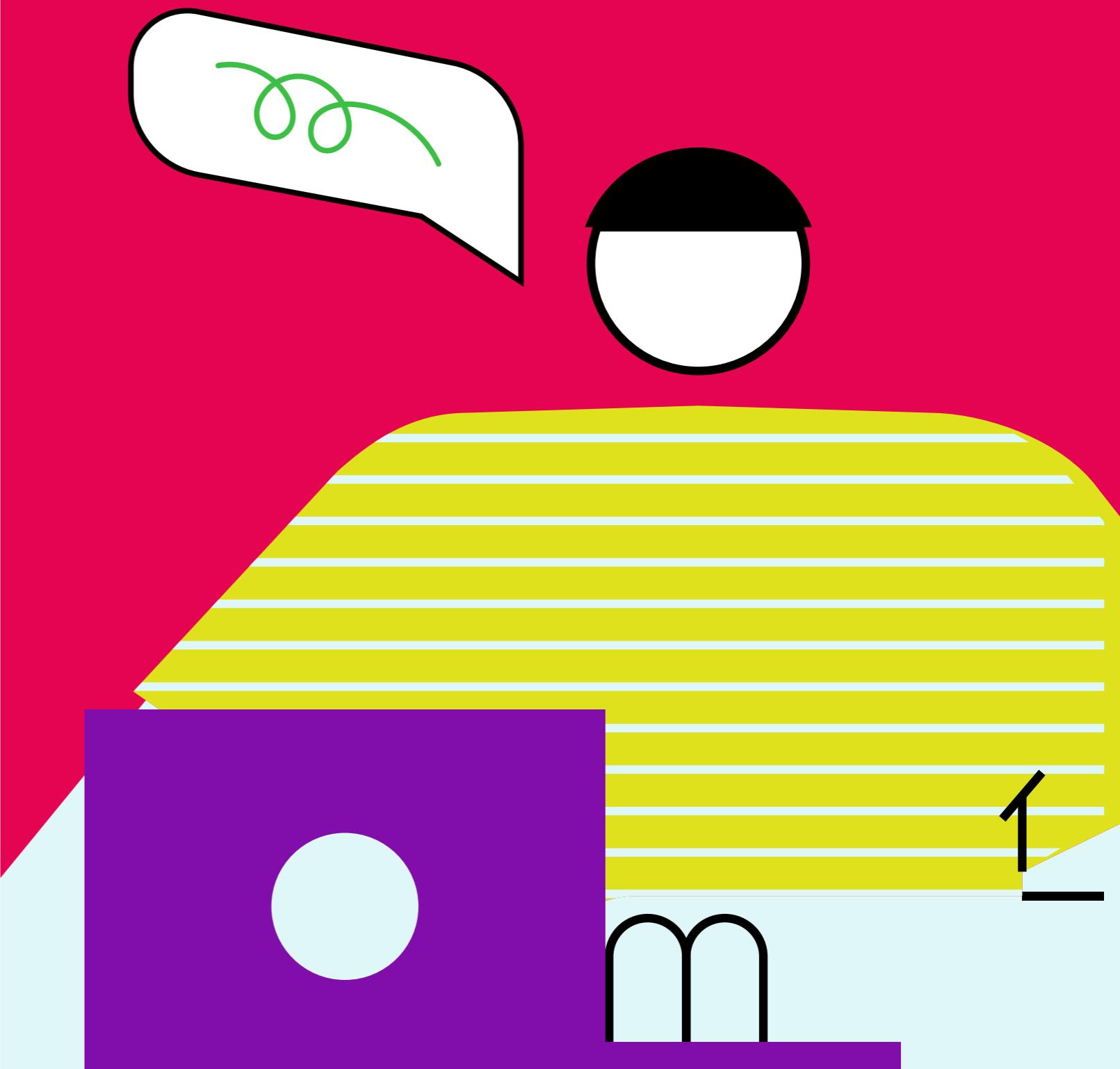
- ① *Какви ефикасни начини смятате, че има за разчупване на стереотипите и предразсъдъците, използвайки онлайн пространството?*

- ② *Как може да демонстрираме нашата подкрепа за определени стереотипизирани групи онлайн и офлайн?*

Сесията завършва с отговор на Ключов въпрос 2 :

“КАКЪВ ОБЩЕСТВЕН ПРОБЛЕМ ВИ ВЪЛНУВА СИЛНО И ЗАЩО?”

Сесия 3 — Ефективни комуникатори

Преглед

Обучителни цели:

Осъзнаване как да провеждат ефективна онлайн комуникация с различни аудитории и да са наясно с влиянието на тона и езика, който използват.

Резултати от ученето:

Учениците ще може да:
 Правят разликата между онлайн и офлайн комуникацията;
 Разбират въздействието на езика, който ползват върху различните аудитории, когато постват онлайн;
 Допринасят за уважителния и конструктивен диалог в онлайн пространството;
 Вземат предвид чувствата на другите, когато взаимодействат в онлайн пространството;
 Демонстрират готовност да изслушват и други гледни точки, споделени в онлайн пространството.

Упражнение**Време****Ресурси****Въвеждащо упражнение: Как и защо?**

Учениците работят в групи от по 5 человека, за да отговорят на въпроси как се използва интернет в България.

10 мин

Приложение 3.1.:
 5-10 въпроса, специфични за България
 Презентацията

Каква е разликата?

Учениците биват разделени на три групи в три категории: Социални медии, Телефонен разговор и Комуникация „лице в лице“. Обсъждат предимствата и недостатъците на зададения им начин на комуникация.

20 мин

Приложение 3.2.:
 4 примера, които учениците трябва да обсъждат как да комуникират в своята група
 Флип чарт листи и маркери

Внимавай как се изразяваш!

В по-малки групи на учениците се показват онлайн примери за коментари с различен тон и те трябва да обсъждат въздействието на всеки пример.

20 мин

Приложение 3.3.:
 Примери на коментари и онлайн заглавия по дадена тема, представени с различен тон
 Презентацията

Упражнение за цялата група

Учениците изготвят списък с основни елементи на ефективната комуникация и планират как най-ефективно биха комуникирали онлайн своите послания и чувства, свързани с проблемите, споделени като отговор на Ключов въпрос 2.

10 мин

Бяла дъска
 Флипчарт листи

Въвеждащо упражнение: !?

Как и защо?

10 минути —

Започнете с бърз тест-викторина относно потреблението на интернет и социалните мрежи в България. Разделете учениците в групи от по пет человека, като им позволите да обсъждат в групата и да излязат с един отговор, който записват на лист. Целта на въпросника е да накара учениците да се замислят как и защо хората(и по-специално младите хора) използват интернет ежедневно.

Въпросите може да са:

- ① *По колко часа на ден младите хора на България прекарват в мрежата?*
- ② *Избройте някои от основните причини за използване на мрежата?*
- ③ *Коя социална медия е най-използвана от младите хора на България?*
- ④ *Какъв процент младежи имат профили в тази социална мрежа?*

Дайте поне 30 секунди на учениците да обсъдят в група, преди да споделят отговора си и да преминете към следващия въпрос. По време на дискусиите младежите ще започнат да се замислят на собственото си потребление на мрежата и онлайн поведението си.

След като приключите с въпросите, показвайте/изчитайте отново въпросите един по един и искайте да чуете отговорите на групите, като се стремите да дадете шанс за включване и изказване на различни младежи, за да може да чуят идеите на своите връстници и да се получи групова дискусия. След като сте чули отговорите на всички групи по даден въпрос, им покажете истинския отговор на Презентацията и след като приключите с всички въпроси, попитайте учениците дали са изненадани от отговорите, или не.

След като приключите с всички въпроси и отговори, завършете дискусията със следните обобщаващи въпроси:

- ① ***Смятате ли, че отговорите представят и Вашето потребление на мрежата?***
- ② ***За какво основно Вие използвате интернет?***
- ③ ***Зашо е необходима и важна добрата онлайн комуникация?***
- ④ ***Зашо младите хора предпочитат да комуникират чрез социалните мрежи, а не по друг начин?***
- ⑤ ***Какво се опитват да предадат като послания в мрежата младите хора?***
- ⑥ ***Как изглежда ефективната онлайн комуникация?***

Завършете упражнението със следния въпрос:

- ***Какво представлява ефективната комуникация?***

Дайте на учениците две минути да обсъдят идеите си, преди да Ви дадат отговорите си. Запишете повторящи се отговори на бялата дъска, преди да представите на Презентацията дефиницията за ефективна комуникация.

Каква е разликата?

20 минути —

След като са добили представа за мащаба и основните причини за употреба на интернет сред младите хора в своята страна и са започнали да разбират какво представлява ефективната комуникация, това упражнение ще ги накара да се замислят доколко ефективно комуникират чрез различните си начини на общуване.

Това упражнение цели да накара младежите да проверят дали има разлика в начина им на комуникация, според това какъв вид общуване използват, и да се замислят защо се получават тези различия.

Разделете класа на три групи и на всяка група дайте по един флипчарт лист и маркери за писане. На всяка от трите групи дайте различна форма на общуване: едната група ще са „Социални медии“, другата група -“ Телефонен разговор“ и третата група -общуване „Лице в лице“. На флипчарт лист всяка група ще трябва да разчертава таблица с три реда по модела:

Социални медии	
Предимства	.....
Недостатъци	.....
Зашо предпочитам този метод на комуникация?	.....

За около 5-10 минути всяка група трябва да попълни своята табличка. Първо трябва да помислят за предимствата на своя начин на общуване, като може да им подадете насочващи въпроси като:

- ① ***Може ли всеки да използва този начин на общуване?***
- ② ***Евтин ли е този начин на общуване?***
- ③ ***Може ли да споделяте всичко, което искате, чрез този метод на комуникация?***
- ④ ***Може ли да се използва за различни цели?***

След това трябва да се фокусират върху недостатъците. Ако се затрудняват с примерите, може да им подадете отново подсказващи въпроси като:

- ① ***Хората груби и аrogантни ли са, когато използват този метод на комуникация?***
- ② ***Трудно ли Ви е да изразите Вашето мнение/гледна точка чрез този метод на комуникация?***
- ③ ***Пристрастяваща ли е употребата на този метод на комуникация?***

Накрая всяка от групите трябва да избери основните причини защо предпочитат дадения начин на общуване – чрез социални медии, телефонни разговори или общуване „лице в лице“. Всяка от групите трябва да сподели/запише поне по 2-3 причини.

След като са готови групите със своите таблици, всяка група трябва да номинира говорител, който да представи написаното пред останалите групи. След като приключат с представянето на дадена група, приканете останалите ученици да добавят, ако смятат, че нещо е изпуснато, като групата, която е представяла, си записва допълненията на флипчарта. Така изслушвате и трите групи, като накрая трябва да имате три флипчарта с предимствата/недостатъците и предпочтенията за употреба на трите начина на общуване.

Фасилитаторът дава подава следните въпроси:

- ① ***Какви са основните различия между трите начина на общуване?***
- ② ***Защо даден начин е по-предпочитан от другите?***
- ③ ***Смятате ли че някой от начините на общуване води до придобиването на повече вредни навици в сравнение с другите начини?***
- ④ ***Защо смятате така?***

След дискусията фасилитаторът дава на учениците четири ситуации – две от които са позитивни и две негативни.

Прочетайки първата ситуация, фасилитаторът питат учениците колко лесно или трудно би било да предадат посланието чрез всеки от трите начина на общуване.

Насърчете учениците да обмислят какви чувства буди у хората всяка от ситуацията и как различните начини на общуване показват различна загриженост към чувствата на отсрешната страна в разговора.
Фасилитаторът изчаква да чие отговорите относно първата ситуация, а след това дава следващата и процесът се повтаря за всичките 4 ситуации.

Чрез обсъждане на всяка от ситуацията учениците би трябвало да осъзнават или Вие ще им подскажете, че начините на общуване, които използваме, за да предадем нашите мисли и послания, често ограничават възможностите за ефективно комуникиране. Така например, социалните медии ни позволяват да общуваме от разстояние, зад един еcran, понякога дори анонимно, което ни прави по-незаетересовани за чувствата на отсрешната страна. Може да използвате следните въпроси, за да подпомогнете разбирането на учениците по темата:

- ① ***Как изборът Ви на начин на общуване влияе на това как комуникирате? Какви ограничения има, свързани с тона, езика, граматиката и умението Ви да слушате?***
- ② ***По-лесно ли е да изразите мнение онлайн, отколкото в разговор „лице в лице“? Защо?***
- ③ ***По-лесно ли е да изслушате/разберете гледните точки на другите онлайн?***
- ④ ***Какви примери може да дадете за това какво бихте казали на някого онлайн, което не бихте направили при разговор „лице в лице“?***
- ⑤ ***Ако не бихте могли да кажете нещо на някого в лицето, трябва ли да го правите онлайн?***

Внимавай как се изразяваш

20 минути —

Разделяте учениците на групи от по 5 човека и обяснете, че сега ще се фокусират конкретно на онлайн комуникацията в социалните мрежи. Връщайки се на табличката за „социалните медии“, фасилитаторът напомня на учениците, че голяма част от нещата, които се споделят в социалните медии, за разлика от разговорите по телефон или „лице в лице“, са насочени към по-широка аудитория. Тук задавате следния въпрос на учениците:

- *Ако не всичко, което споделяме в социалните медии, остава в личните ни профили, как трябва да предадем посланията, които искаме да изкажем онлайн? (с какъв тон и език)*

Фасилитаторът трябва да събере ключови думи от отговорите на този въпрос на бяла дъска/флипчарт лист, за да са видими за цялата група. Ако учениците не стигнат сами до извода, фасилитаторът трябва да им подскаже за значимостта от използване на подходящ тон и език за предаване на дадено послание онлайн до широка аудитория.

За да демонстрира какво има предвид, фасилитаторът може да попита учениците как те се обръщат към родителите и настойниците си, когато искат нещо от тях: дали използват ядосан тон с неблагодарни думи и как биха получили онова, което искат - с този тон или ако използват по-уважителен тон.

Сега показвате на учениците коментари от различни социални медии на Презентацията, всеки от които за определен казус, но с различен тон – балансиран, неутрален, неуважителен или крайна форма на език на омраза. Темите на казусите може да са различни.(В случая са подбрани темите за ромите в България и ЛГБТ парада в София.)

След като видят примерите, учениците трябва да решат доколко ефективно е успял даденият човек да прокара гледната си точка чрез коментара си, като учениците трябва да имат предвид следното, преди да направят заключенията си:

- ① *Какво наистина иска да постигне даденият потребител чрез коментара си?*
- ② *Как биха реагирали различни аудитории, когато прочетат коментара?
Какво биха си помислили мнозинството от хората?*
- ③ *Има ли по-добър начин този човек да прокара своята идея?*
- ④ *Как биха перефразирали коментарите, така че повече хора да реагират положително?*

- ⑤ *Изглежда ли, че потребителят, който е постнал коментара, е готов да изслуша мнението на другите?*

- ⑥ *Даденият коментар разкрива или ограничава възможностите за дискусия по дадената тема?*

Учениците трябва да бъдат настърчени да отгатнат, че тонът на даден коментатор невинаги лесно се разпознава от един пост в социалните медии и е много важно младите хора да са ефективни комуникатори с критично мислене. Насърчете ги да използват уважителен тон винаги когато комуникират онлайн, защото така има по-голяма вероятност да предадат по-добре своята гледна точка.

Упражнение за цялата група

20 минути —

След като са обсъдили предимствата и недостатъците на различните начини на общуване и след като са видели примери за неправилна и недобра комуникация, фасилитаторът трябва да затвърди основните фактори, които допринасят за ефективната комуникация, като се опита да ги извлече от групата. Факторите може да са:

- ① *Осъзнаване, че аудиториите може да са различни (от приятели до цялото медийно пространство)*
- ② *Вземане предвид чувствата на различните аудитории*
- ③ *Демонстриране на емпатия*
- ④ *Ясни послания*
- ⑤ *Уважителен тон*
- ⑥ *Готовност да изслушват и други гледни точки*
- ⑦ *Употреба на подходящ език*

След като сте преминали през затвърждаване на основните фактори, учениците трябва да помислят върху Ключов въпрос 3:

“КАК НАЙ-ЕФЕКТИВНО БИХТЕ ПРЕДАЛИ ВАШИТЕ ПОСЛАНИЯ ОТНОСНО ИНТЕРЕСУВАЩИТЕ ВИ ПРОБЛЕМИ, ИЗЛОЖЕНИ КАТО ОТГОВОРИ НА КЛЮЧОВ ВЪПРОС 2?”

С подкрепата на фасилитатора учениците трябва да отговорят на следните въпроси:

- ① *Къде биха комуникирали своето послание? (В кои социални медийни платформи?)*
- ② *Каква ще е целевата им аудитория?*
- ③ *Какъв тон и език ще използват за предаване на посланието си?*
- ④ *Как ще може да оценят доколко ефективно са успели да предадат посланието си?*

Като бърз пример в отговор на Ключов въпрос 3 учениците биха могли да предложат пост от 2-3 реда за социалните медии, наблягайки на необходимостта от реакция по темата за климатичните промени, използвайки убедителен, а не агресивен тон.

СЕСИЯ 4 —

Правни експерти

Преглед

Обучителна цел: Резултати от ученето:

Познаване на собствените си права като дигитални граждани.

Учениците ще могат да:
Обясняват различните форми на съгласие;
Демонстрират разбиране относно своите права и как може да ги защитават в мрежата;
Осъзнават правото си да не бъдат обиждани онлайн;
Правят разлика между свобода на словото и език на омраза;
Ефективно да отговорят на езика на омразата и на обидно съдържание в мрежата.

Упражнение	Време	Ресурси
Въвеждащо упражнение: Какво представлява съгласието?	Учениците обсъждат онлайн примери, когато не е дадено съгласие за поставане на дадено съдържание. 10 мин	Приложение 4.1.: 3 примера за споделено съдържание без дадено разрешение Презентацията
Знайте правата си!	На учениците се дава тест, с който се проверява дали знаят своите права и правата на социалните медии. 10 мин	Приложение 4.2.: 5-10 верни или неверни становища, отпечатани на лист Флипчарт листи
Контролирайте как, кога и на кого давате съгласието си!	Фасилитаторът дава практически насоки за контролирането и споделянето на информация в мрежата. 10 мин	Приложение 4.3.: Списък с практически насоки за правата на всеки един в мрежата и тези на другите потребители и правото на защита на личната информация
Език на омраза и свобода на словото	Учениците дават дефиниции за свобода на словото и езика на омразата, споделят и обсъждат разликите. 10 мин	Приложение 4.4: Дефиниции за свобода на словото и език на омразата Презентацията
Реакции	Учениците разглеждат примери за свобода на словото и езика на омразата и коментират кое изказване какво е и как биха им отвърнали те, ако видеха това съдържание онлайн. В края на сесията трябва да излязат със списък с ефективни реакции срещу езика на омразата и онлайн тормоза. 20 мин	Приложение 4.5: 2x примера за език на омразата и 2 за свобода на словото онлайн Флипчарт листи Маркери за всички ученици(пакет флумастери) Презентацията

Въвеждащо упражнение: Какво представлява съгласието?

10 минuti —

На Презентацията показвате на учениците три примера за споделено съдържание в мрежата без дадено съгласие от всички присъстващи на снимките. След като видят и трите примера, питате учениците какво смятат, че свързва всички постове. Ако изпитват затруднения, подайте подсказващи въпроси като:

- 1 **Кого виждате на снимките/видеото? Знаят ли те, че ги снимат/записват?**
- 2 **Мислите ли, че искат да са на тези снимки?**
- 3 **Мислите ли, че са дали съгласието си да бъдат снимани?**

След това им показвате на Презентацията дефиницията за съгласие и обсъждате какво означава за тях. Приканете ги да помислят кога и за какво им се е налагало да дават съгласие онлайн или офлайн и дали смятат, че е важно да се иска и дава съгласие.

Може да им зададете следните насочващи въпроси:

- 1 **Може ли да опишете какво представлява съгласието?**
- 2 **Давали ли сте съгласие за всички снимки, видео или постове, в които сте тагнати онлайн?**
- 3 **Може ли да дадете примери за това кога са ви искали съгласието онлайн?**
- 4 **Смятате ли, че е напълно ясно кога и за какво Ви искат съгласието онлайн?**

Връщайки се на примерите от Презентацията, приканете учениците да споделят какви мислят, че са последиците за хората, които не са си дали съгласието да бъдат споделяни снимките, на които са и те. Например:

- 1 **Нарушаване на правото на лично пространство**
- 2 **Да се изпокарат с приятелите, които са споделили снимката без тяхно съгласие**
- 3 **Да се чувстват засрамени от тези, които са видели снимката**
- 4 **Засягане бъдещите им възможности за работа.**

Знайте правата си!

10 минути —

Учениците се групират по двойки и отговарят с „вярно“ или „невярно“ на въпроси относно защитата на личните им права онлайн. (Трябва да са седнали един до друг.) Фасилитаторът прави две колони на един флипчарт лист, озаглавени Вярно и Невярно. След това изчита едно по едно становищата (предварително отпечатани на малки листи). Учениците стават (след групово съгласие в двойката), ако смятат, че е вярно, или остават седнали, ако смятат, че е невярно. След като всички ученици са реагирали, фасилитаторът казва верния отговор и залепва становището в правилната колона на флипчарт листа.

Контролирайте даването на съгласието си

10 минути —

В края на първото упражнение на флипчарт листа учениците ще видят интересни факти за личните им права онлайн, ограниченията на тези права, как информацията и съдържанието им се съхранява и използва онлайн и доколко те може да контролират как информацията им се използва. След като са имали малко време да ги осмислят, фасилитаторът пита учениците дали са изненадани от някои становища. Така например учениците може да не са знаели, че социалните медии може да споделят с други компании информация за възрастта, пола и интересите им.

За всяко от становищата фасилитаторът дава насоки на учениците как трябва да дават и да контролират даването на съгласието си относно използването на съдържанието и информацията им.

Учениците записват тези съвети и в края на упражнението ще имат наръчник с начини за упражняване правото им на защита на личните им данни онлайн.

Важно е да обърнете внимание на учениците, че съгласието не е едностранен процес и че те също трябва да осъзнават отговорността си и необходимостта от искане на съгласие и от другите, когато споделят нещо онлайн. Трябва да настърчите учениците да се замислят, преди да публикуват нещо, задавайки си въпроса: Ако това бе снимка или видео с мен, бих ли искал да се споделя публично?

Език на омразата и свобода на словото

10 минути —

Разделете групата по двойки и им раздайте малко лепящи листчета и един А3 лист на всяка двойка. Кажете на всяка двойка да запише имената си на А3 листа и да отговори на следните въпроси на листчетата:

- ① **Защо някой би споделил нещо обидно/лошо за Вас или за някой друг онлайн?**
- ② **Какво бихте направили, ако някой е споделил обиден/лош коментар за Вас или за други хора онлайн?**
- ③ **Какво представлява езикът на омразата?**
- ④ **Какво представлява свободата на словото?**
- ⑤ **Какво отношение трябва да имаме към другите онлайн?**

Насърчете учениците да обсъдят идеите си, преди да ги запишат на листчетата. Имайте в готовност допълнителни листчета, ако объркат нещо или искат да напишат повече. Отворете дискусия, базирана на отговорите им, като използвате насочващи въпроси като:

- ① **Какво записахте като дефиниции?**
- ② **Защо избрахте думата.....?**
- ③ **Осъзнавате ли, че линията между свобода на словото и език на омразата е много тънка?**

След като учениците изкажат дефинициите си, им покажете фефинициите на Презентацията и ги приканете да обсъдят разликите, ако има такива, между дефинициите на Презентацията и техните.

За да се уверите, че наистина са разбрали дефинициите, им дайте примери за размисъл:

- ① **Ако кажа на някого, че не харесвам обучителите, това пример ли е за език на омраза?**
- ② **Ако някой ме обиди заради цвета на кожата ми, това свобода на словото ли е, или език на омраза?**

Как да реагираме на езика на омразата

20 минути —

На този етап фасилитаторът трябва да каже на учениците, че те имат правото да са в безопасност в мрежата и че никой няма право да ги обижда. Никой младеж не трябва да толерира нелегално или легално обидно отношение, насочено към тях. Социалните мрежи са наясно с тези права и използват инструменти за защита, но често никой не обучава младежите кои са тези инструменти, и много млади хора не знаят, че те съществуват.

Обяснете на учениците, че следващото упражнение ще засили разбирането им относно разликата между свобода на словото и език на омразата и ще им покаже възможности за реакция срещу онлайн тормоза и езика на омразата.

Разделете групата на по-малки групи от по не повече от 5 ученици. На всяка група се дава становище, което е или свобода на словото, или език на омразата, и заедно те трябва да отговорят на следните въпроси:

- ① **Това свобода на словото ли е, или език на омраза?**
- ② **Като използвате дефинициите за термините, обосновете отговора си.**
- ③ **Винаги ли свободата на словото е в приемлив тон? Трябва ли хората да може да казват всичко, което искат, без цензура и отмъщение, ако е легално?**
- ④ **Какво представлява онлайн тормозът?**
- ⑤ **Даденият коментар/пост засяга ли определен индивид, или група хора?**
- ⑥ **Как смятате, че ще се чувстват хората, които засяга даденият пост/коментар?**
- ⑦ **Върнете се върху предходната сесия и се замислете има ли начин посланието да е по-ефективно предадено, без да засяга дадената група?**
- ⑧ **Ако Вие видите този пост/коментар онлайн, каква би била най-правилната реакция?**

Когато групите са имали време да обсъдят отговорите на тези въпроси, говорител от всяка група представя тяхното становище по дадения пост/коментар, който Вие показвате пред цялата група на Презентацията. Приканвате и другите групи да коментират/добавят, ако желаят, като наблягате на това да излязат с предложения за ефективни реакции на дадения пост/коментар.

Когато учениците дадат предложения за ефективни реакции, фасилитаторът трябва да ги записва. След като всички групи са представили своите становища по дадения казус, на листа би трябвало да имате следните възможни реакции, като може младежите да са предложили и други:

Игнорирай - Независимо дали даден коментар/пост е свобода на словото, или език на омразата, Вие може да го игнорирате. Ако не го направите, може да си спестите нови коментари от човека, който го поства, но пък Вашето мнение ще остане нечуто и неизразено.

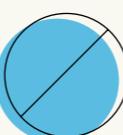
Оспори - Ако смятате, че си заслужава, може да оспорите твърдението/коментара, но с вежлив, рационален тон, който ще накара другите да преосмислят идеите си. Може да се противопоставите на дадения коментар, като посочите факти и други мнения, които да представят различни гледни точки. Дали ще го направите, или не, зависи от това дали смятате, че даденият коментатор може да бъде разубеден, или пък искате другите да видят и различна гледна точка.

Сподели - Като споделяте даден пост, без да коментирате, това също показва, че сте съгласни със съдържанието. Ако добавите и коментар, това ще направи позицията Ви още по-ясна за останалите в мрежата. Споделянето на съдържание означава, че повече хора ще видят дадения пост, така че се замислете за ефекта от това засилено представяне на съдържанието.

Отбележете с флаг/Докладвайте - Ако видите съдържание онлайн, което представлява език на омраза, може да го отбележите с флаг или да го докладвате на социалната платформа, за да бъде свалено. Но ако често докладвате за съдържание, представляващо свобода на словото, с което не сте съгласни, модераторът на платформата няма да може след това да премахва истински примери на език на омразата.

Блокирай - Ако се чувствате застрашени от даден потребител, заради тролското му поведение или употребата на език на омраза спрямо Вас, то блокирането му е най-разумното действие. Но блокирането на всеки един, които е несъгласен с Вашето мнение, може да Ви постави в една ограничена ехо стая.

Отговорете с положителна реакция - Отвръщането с положителна реакция може да е отлична възможност да засилите дебата, да опровергаете злобните съобщения, да привлечете привърженици на вашите аргументи и да настърчите положителното онлайн коментиране. Може да използвате примери от мрежата или да си създадете сами такива, които са в подкрепа на идеите Ви или намекващи за неправдата на коментара/поста, спрямо който реагирате. Може да използвате хумористични, емоционални или културни истории, които да представят по интересен начин Вашата гледна точка.

Сесия 5 — Дигитални лидери

Преглед

Обучителна цел:

Осъзнаване как може положително да използват правото си на свобода на словото , за да изразят своите позиции по дадена тема.

Резултати от ученето:

Учениците ще могат да:
Изразяват ефективно правото си на свобода на словото онлайн;
Осъзнават отговорността си да насърчават положителни кампании и онлайн поведение;
Зашитават своето и благосъстоянието на другите в мрежата;
Използват дигитални инструменти за гражданско активизиране.

Действие	Време	Ресурси
Силата на младежта	Упражнение за цялата група, представящо как може чрез свободата на словото да се реагира на езика на омразата. След това се представят примери за ефективни младежки онлайн кампании и послания.	20 мин Приложение 5.1.: 2 примера за онлайн активизъм, представени накратко на лист Презентацията
Бъдете активни	Работейки по двойки или в групи, учениците планират своя кампания , свързана с отговорите им на Ключов въпрос 3.	30 мин Приложение 5.2.: План за действие: Вариант А План за действие: Вариант Б
Упражнение за цялата група	По двойки/или групи учениците може да представят своите идеи за кампании и да получат обратна връзка от фасилитатора и съучениците си.	10 мин

Силата на младежта 💪

20 минути —

Стъпвайки на предходната сесия учениците трябва да обсъдят следните въпроси за начало на Сесия 5:

- ① **Смятате ли, че имаме отговорността да подкрепяме отделни хора и групи онлайн?**
- ② **Как може да изразим правото си на свобода на словото по положителен начин в онлайн пространството?**
- ③ **Може ли да дадете примери къде сте виждали такова представяне?**

Тази дискусия цели да накара учениците да осъзнават, че както те са част от общности онлайн, така те формират и онлайн общности и имат възможността да играят положителна роля в тези общности.

Когато учениците споделят къде са виждали примери за свобода на словото онлайн, фасилитаторът може да ги потърси в мрежата и да ги покаже на екрана, за да стане на всички ясно за какви примери става въпрос. След като младежите са споделили своите примери, фасилитаторът показва и примерите от Презентацията, показвайки кампании, изцяло ръководени от младежки по различни теми- политически, социални и културни.

Фасилитаторът трябва да представи накратко кампаниите, давайки им основната информация – кога и къде се е случила кампанията, кой участва в нея и какво са искали да постигнат младите хора. След това фасилитаторът разделя групата по двойки или в по-малки групи и им дава фактологичния лист за първата кампания. С кратка дискусия до 10 минути групите/двойките трябва да анализират кампанията, използвайки следните насочващи въпроси:

- ① **Какъв проблем искаха да решат младежите с кампанията си?**
- ② **Какво е тяхното послание?**
- ③ **Как ефективно предават посланието си?**
- ④ **Кой подкрепя младите хора?(обществото, корпоративен бизнес, влиятелни личности и т.н.)**
- ⑤ **Имат ли лозунг/мото и хаштаг на кампанията?**

⑥ **Какви различни дигитални инструменти и платформи използват, за да предадат съобщението си?**

⑦ **Онлайн успехът им има ли и офлайн измерение? (организирани протести и т.н.)**

⑧ **Как разбират, че кампанията им е успешна?**

След десетина минути фасилитаторът изслушва групите и се уверява, че всички ученици са разбрали защо дадената кампания е така успешна. Може да дадете допълнителна „храна за размисъл“ на младежите, като ги попитате:

— **Как Вие бихте подобрили тази кампания, ако Вие бяхте организаторите?**

Бъдете активни!

30 минути —

Последното упражнение от обучителната програма преговаря всичко, което учениците са научили до този момент, и им дава възможност да приложат на практика новите умения, знания и отношение. Тук им поставяте Ключов въпрос 4:

“КАКВИ ДИГИТАЛНИ ИНСТРУМЕНТИ БИХТЕ ИЗПОЛЗВАЛИ, ЗА ДА РЕШИТЕ ПРОБЛЕМИТЕ, КОИТО СТЕ СПОДЕЛИЛИ КАТО ОТГОВОР НА КЛЮЧОВ ВЪПРОС 2 ?”

В отговор на въпроса учениците може да изберат от две опции:

- ① *Да планират собствена онлайн кампания, като използват дигитални инструменти, които ще допринесат за положителни промени онлайн и офлайн.*
- ② *Да проучат, подкрепят и допринесат за вече съществуваща онлайн кампания, като допринесат чрез примери за ефективна комуникация и емпатично отношение.*

Учениците ще може да решат дали ще работят сами, по двойки или в малки групи от 5-6 человека. Тези, които ще работят по двойки/групи, трябва да се уверят, че има консенсус относно казуса, около който ще акцентират своята кампания.

Фасилитаторът ще раздаде на всяка група Плана за действие, разпечатан на А3 лист, според това коя опция са избрали – План за действие А или План за действие Б. Тези планове ще позволяват на учениците да имат ясна структура на планиране на своята кампания или подкрепа на съществуваща такава.

[Option A - planning document](#) - План за действие А
[Option B - planning document](#) - План за действие Б

От време на време през 30-те минути за работа фасилитаторът може да прекъсва младежите и да им дава възможност да споделят какво са обсъдили до този момент. Така, давайки възможност на онези, които искат да споделят, ще помогнете и на други, които може да изпитват затруднения с планирането.

Направете така, че да насърчите и подкрепите колкото може повече ученици, тъй като за много от тях това ще е нещо ново и ще им трябват съвети и окуражаване.

За да запазите енергията от упражнението и да окуражите учениците да превърнат плановете си в действие, се уверете, че те са планирали постижими и обвързани с времеви график „следващи стъпки“. Например учениците може да са планирали, че искат да постигнат следното до една седмица след обучението:

- ① *Да създадат или да се присъединят към група в социалните медии*
- ② *Да поканят 50 приятели и да ги приканят и те да поканят свои приятели*
- ③ *Да постнат положително послание в групата*
- ④ *Да споделят групата с родители/настойници и учители в училище*
- ⑤ *Да поискат съвет от тези по-възрастни и опитни хора.*

Фасилитаторът трябва да има предвид, че когато в групата има ученици под 13 години, упражнението трябва да се адаптира и видоизмени, като 12-годишните бъдат накарани да се замислят как проблем, за който са чели онлайн, може да бъде решен с офлайн кампания, като привлекат подкрепата на връстници, родители и учители. Или те също може да планират онлайн кампания, която да проведат като навършат 13 години.(Тъй като легалната възраст за създаване на профил в социалните мрежи е минимум 13 години.)

Упражнение за цялата група

10 минути —

В края на сесията приканете ученици, които искат да споделят своите идеи с останалите, да го направят, а изслушващите да дадат обратна връзка и съвети за кампаниите на своите съученици.

Тук е моментът да похвалите всички ученици за активното им участие и ентузиазъм и да ги насърчите да търсят подкрепа и вкъщи от родители и настойници, в училище от учители, за да превърнат плановете си в действие.

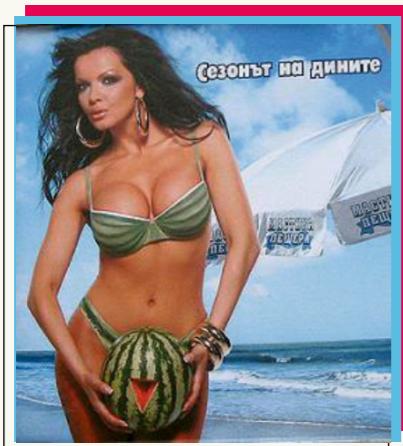
Приложения —

Сесия 2 – Отговорни граждани

Стереотипи: Приложение 2.1.

1.

Този пример показва използването на женското тяло като предмет за рекламиране на различни продукти, които често нямат нищо общо с изображеното на рекламата. (Това например е реклама на българска алкохолна напитка)

Ref: Hotnews.bg online media, article from 18.06.2009

2.

4.

Две картини, които представят ромите само негативно: "Всички роми са мръсни и крадат"

Източник: <https://nigeldickinson.photoshelter.com/image/I0000pAcNnXhbVAU>
(Тук фасилитаторите споделят, че има и положителни стереотипи за ромите като това, че „Ромите са добри музиканти“, „Ромските жени са добри гадатели на бъдещето“.)

5.

"Събудете се българи – бежанците вън!" – лозунги по време на футболен мач

Източник: <https://utroruse.com/article/637344/>, article from 22.11.2015

3.

Реклама на H&M с расистко съдържание и реакциите в социалните мрежи. Потребители питат защо черното момченце е „най-готината маймунка в джунглата“, а бялото момченце е „експерт по оцеляването“, с призови реклами да бъде свалена и изобщо артикулът премахнат от търговската мрежа.

Source: <https://smntks.com/2018/01/09/how-not-to-be-hm/>, article from 09.01.2018

6.

"Това не са бежанци- това са нашественици!" - плакати на митинг на националистична партия

Източник: www.dunavmost.com, article from 19.10.2015

Упражнение за цялата група - Приложение 2.2

Примери за онлайн кампании, които се борят със стереотипите и предразсъдъците.

1.

YouTube видео за стереотипите, че момчетата не плачат.

<https://www.youtube.com/creators-for-change/role-models/humza-arshad/>

Източник: Youtube.com, Creators for change programme, Role model Humza Arshad , video title "Boys don't cry"

2.

YouTube видео за стереотипите в Средния изток.

<https://www.youtube.com/creators-for-change/role-models/fly-with-haifa/>

Източник: www.youtube.com, Creators for change programme, Role model Haifa Beseisso , video title "Stereotype World: The Middle East Speaks up!"

3.

Пример за борба със стереотипите по различни признания на БМЧК-Ямбол, където учениците държат обидни думи като „Глупав“, „Грозен“, „Зубър“, „Дебел“, „Черен“ и др., които младежите използват, но накрая ги разкъсват, давайки посланията за „Не на езика на омразата!“ и „НЕ на дискриминация!“

<https://www.facebook.com/brcy.yamboll/videos/409163449657417/UzpfSTU2NzMzNzA5OTk0Njg0NjoxMDI5MTQ5NzY3MDk4ODg4/>

Източник: www.facebook.com, Bulgarian Youth Red Cross Yambol "What Makes you Different?" Campaign against labelling people

4.

Пример за „липдаб“ в подкрепа на различни каузи

<https://www.youtube.com/watch?v=fj5DeaMLDAo>

Източник: www.youtube.com,Clearwater High School: Colours for a cause lipdub, 01.01.2012

5.

Примера на Меган Маркъл за борба със стереотипите по пол, насочена към реклама на „Проктър и Гембъл“ за препарат за миене на съдове, в който се казва, че „Хиляди жени на Америка се потят над мазни тави и тигани“. Когато тя е 11-годишна и вижда тази реклама, разстроена пише писма до Първата дама, до рекламираната агенция, до детско телевизионно предаване и до производителя. В резултат на нейната активна гражданска позиция компанията променя рекламата и изпраща писмо с извинение. Рекламата вече гласи „Хората на Америка се потят над мазни тенджери и тигани.“

https://www.youtube.com/watch?v=TMoVen6_XuA

Източник: www.youtube.com, video "How Megan Markle Became an Advocate for Women at 11 Years Old, 29.11.2017

(За фасilitаторите: Добре е да споделите, че този пример сме го взели от профила на момиче от Карлово, което е било обучавано от Младежкия център по темата за равнопоставеност на половете и има сензитивност по темата. Нейното поставане и споделяне на статията и видеото е също пример за активно гражданско поведение.)

Приложение —

Сесия 3: Ефективни комуникатори

Въвеждащо упражнение : Как и защо? Приложение 3.1

- ① **Какъв процент граждани на България използват интернет ежедневно?**
- 55% - <https://www.statista.com/statistics/379026/internet-usage-at-home-bulgaria/>
- ② **Какъв процент млади хора на 16-24г. използват интернет ежедневно или поне веднъж седмично?**
- 87,2% от младите хора на възраст 16 - 24г. използват интернет ежедневно или поне веднъж седмично, според проучване от 2016 година.
- ③ **Коя е най-популярната социална мрежа в България?**
- Facebook (95%) <http://gs.statcounter.com/social-media-stats/all/bulgaria>
- ④ **Какъв процент младежи под 13 години имат профил в социалните мрежи?**
- 73 % от децата под 13г. имат профили в социалните медиии (по данни на safenet.bg)
- ⑤ **От проучване сред 35 страни в Европа, кое място смятате, че заема България по отношение на медийната грамотност на гражданиците?**
- 30-то място според Индекса за медийна грамотност (само Албания, Македония, Черна гора, Босна и Херцеговина и Турция са след нас).
- ⑥ **Коя смятате, че е най-ниската възраст, на която младите хора на България за първи път влизат в социалните медиии?**
- На 7 години(по данни от 2016 hasafenet.bg)
- ⑦ **За какво основно младежите използват интернет?**
(Моля, посочете поне три причини)
- 95.3% от редовните потребители споделят, че използват интернет, за да провеждат разговори онлайн, да се ровят из социалните медиии (Facebook, Twitter, Google+) и/или за да изпращат и получават имейли.

Прочети още на: <https://www.dnes.bg/technology/2016/12/12/63-ot-bylgarite-polzvani-100-za-facebook-twitter.325278>

Има ли разлика? Приложение 3.2

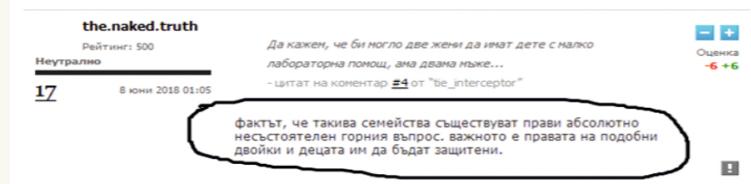
4 примерни ситуации, които младежите трябва да обсъдят как биха предали по различните начини на общуване.

- **Критикуване на начина, по който някой се държи в училищния двор /спортна площадка.**
- **Изразяване на несъгласието си с отношението към бежанците.**
- **Флиртуване с някого.**
- **Поздравяване на някого, който е направил нещо смело.**

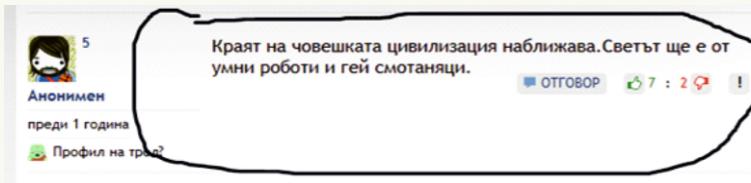
Внимавай как се изразяваш: Приложение 3.3

Постове за гей парада „София прайд“ по улиците на София

- 1.** Коментари с положителен тон в защита на правата на ЛГБТ хората, споделяйки, че „Правата на гей двойките трябва да бъдат защитени!“ protected!

- 2.** С обиждащ тон към ЛГБТ хората

- 3.** Статия с пример за неутрален тон по темата за правата на ЛГБТ : „Обществото резервирано към гей парадите, но не иска забраната им“
["The society is reserved about the gay parades but doesn't want to ban them"](#)

Източник: <http://www.class.bg/българия/общество/item/176065-обществото-резервирано-към-гей-парадите,-но-не-иска-забраната-им/176065>

Внимавай как се изразяваш: Приложение 3.3

Онлайн постове за ромите в България.

- 1.** Статия, която представя ромите с неутрален, фактологичен тон
 „Делът на ромите в България е най-висок в Европейския съюз“
<https://www.mediapool.bg/delat-na-romite-v-bulgaria-e-nai-visok-v-es-news208093.html>
 Източник: Website: www.mediapool.bg, article from 26.06.2013
- 2.** Статия с уважителен тон, представяща ромите : „ И Ромите имат право на история“
https://www.dnevnik.bg/kultura/2017/06/29/2996587_i_romite_imat_pravo_na_istoriya/
 Източник: Website: www.dnevnik.bg, article from 29.06.2017
- 3.** Изказване за ромите с умерен, но дискриминиращ тон от депутат/министър от патриотична партия: „ Ромите трябва да се социализират и да работят“
<https://www.vesti.bg/bulgaria/deputat-ot-op-romite-da-se-socializirat-i-da-rabotiat-6090982>
 Източник: Website: www.vesti.bg, article from 16.01.2019
- 4.** Изказвания с крайно обиден тон, насаждаш омраза към ромите като „Циганите на сапун“ и онлайн петицията „Смърт за всички роми“ -
<https://www.peticiq.com/smurt za vsi4ki cigani>

Източник: Blife.eu online media, article date not mentioned

Упражнение —

Сесия 4 – Правни експерти

Въвеждащо упражнение: Какво представлява съгласието? Приложение 4.1.

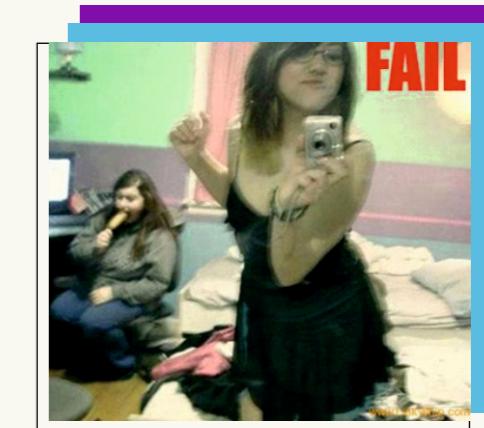
З примера за съдържание, споделено без дадено съгласие от всички участващи.

1.

Поредица от снимки, показващи на заден фон някого, който не е искал снимката да бъде споделяна:

Източник: <https://ro.pinterest.com/vio2all/failed-selfies/>

Източник: <https://www.failimg.com/tag/fail-selfies/>

Източник: <https://www.pinterest.com/pin/443112050812312887/>

2.

Видео с още такива примери на необмисленi селфита:
<https://www.youtube.com/watch?v=O9CXjKoFUIY>

Източник: www.youtube.com

3.

<https://www.youtube.com/watch?v=qSHNbGmqjRo> – Пример за клип на бой на ученици, когато видимо момчето не дава съгласието си да се филмира с жеста „стоп“ ръка, и въпреки това видеото е заснето и има 2789 гледания

Източник: www.youtube.com, a video of a school fight, 03.04.2018

Знайте правата си: Приложение 4.2.

Викторина, при която всяко от становищата е разпечатано на отделен лист:

- ① Трябва да сте поне 12-годишни, за да може да започнете да използвате социалните медийни платформи: Грешно – трябва да сте на минимум 13 години.
- ② Вие сте отговорни за информацията и съдържанието, което поставате онлайн: Вярно
- ③ Може свободно да копирате и споделяте съдържание на други хора в мрежата, без да искате разрешение преди това: Грешно
- ④ Информацията, която качвате онлайн, си остава автоматично лична и не може да се види от никой друг: Грешно – Трябва да промените настройките си за поверителност, като изберете кой искате да вижда информацията, която качвате.
- ⑤ Цялата информация, която поставате в социалните мрежи, може да се използва/продава от компаниите, които ги управляват, за да генерират печалба: Вярно
- ⑥ Ако някой поства Ваша снимка или видео с Вас, първо трябва да искат Вашето разрешение за това, като същото важи и за Вас, ако качвате снимки с други хора: Вярно
- ⑦ Ако не поискат съгласието Ви, или и Вие не поискате такова, няма какво да се направи по въпроса: Грешно – социалните платформи предлагат възможност да докладвате за съдържание, което изиска вашето съгласие.

Контролирайте съгласието си: Приложение 4.3

Списък с начини за контролиране на съгласието, без претенции да е изчерпателен:

- Даване на устно съгласие
- Съгласие (чрез одобрително кимане при разговор)
- Даване на писмено съгласие
- Съгласяване с Условията за ползване на даден сайт/социална платформа
- Оттегляне на разрешението/Отписване от ползването на даден сайт
- Отбелязване с флаг или докладване на съдържание, за което не сте дали съгласието си да се използва
- Искане на съгласие от другите, преди да поставате съдържание, което включва и тях
- Искане на разрешение от другите, преди да създадете онлайн съдържание(снимка, видео)
- Оттегляне на разрешението, което сте дали на социална медия или дигитално приложение за ползване и споделяне на информацията Ви
- Искане първо да проверите информацията, която социалната медия или дигиталното приложение съхранява за Вас, и начините на използване на тази информация(Може да си свалите този документ и да се запознаете с тях)

Език на омраза и свобода на словото: Приложение 4.4.

Дефиниция за езика на оразата:

Език на омраза е всяка форма на речта, която насаждда расова омраза, ксенофобия, анти-семитизъм и други форми на омраза, базирани на нетolerантност, включително и нетolerантност, основана на агресивен национализъм и етноцентризъм, дискриминация и враждебно отношение към малцинства, мигранти и бежанци.

Дефиниция за свобода на словото:

Свободата на словото е правото на всеки човек да може свободно да изказва своето мнение и идеи без цензура, натиск, преследване или наказание от властимащите.

Свободата на словото е гарантирана и от чл.39. от Българската Конституция, гласящ:

Чл. 39. (1) *Всеки има право да изразява мнение и да го разпространява чрез слово - писмено или устно, чрез звук, изображение или по друг начин.*
 (2) *Това право не може да се използва за накърняване на правата и доброто име на другого и за призоваване към насилиствена промяна на конституционно установения ред, към извършване на престъпления, към разпалване на вражда или към насилие над личността.*

Реакции: Приложение 4.5.

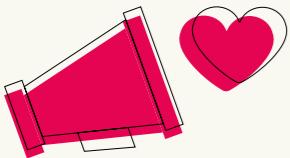
2 примера за език на омраза и 2 примера за свобода на словото, които учениците да коментират. (Подгответи на един лист, разбъркани- младежите трябва да отгатнат кои са примери за език на омразата и кои са свобода на словото)

Език на омраза:

“Всички бежанци в България са крадци и терористи и трябва да бъдат избити”

“Гейове, нямаете място в България. Ще ви избием всички. Махайте се или умрете!”

Свобода на словото:

“Българските политици са алчни и корумпирани”

“Не искам бежанци в моята страна”

Приложение — Сесия 5 – Дигитални лидери

Силата на младежта: Приложение 5.1.

2 примера за младежки онлайн активизъм/кампании, които да вдъхновят младежите

- 1.** Кампания „Марш за живота ни“ – национален протест срещу занижения контрол върху притежанието на оръжия в САЩ. Кампанията се организира от ученици от гимназия във Флорида, в която има масова стрелба през 2018.

[‘March for Our Lives’](#)

Ref: www.marchforourlives.com website

- 2.** Кампаниите на Български младежки червен кръст-Карлово

<https://www.facebook.com/BRCYKarlovo/posts/2802273599786507>

ref: Facebook page of the Bulgarian Youth Red Cross of Karlovo-
<https://www.facebook.com/BRCYKarlovo>

Бъдете активни: Приложение 5.2.

План за действие при Вариант 1

- За ученици, които искат да започнат нова онлайн кампания

План за действие при Вариант 2

- За ученици, които искат да се присъединят и да допринесат за вече съществуваща онлайн кампания

